

In Impulsklassen luisteren leerlingen, ouders en leerkrachten écht naar elkaar

Met kleine pasjes een grote stap vooruit naar Passend Onderwijs

Passend onderwijs houdt de gemoederen flink bezig. Leerkrachten en directeuren staan er over het algemeen niet onwelwillend tegenover, maar geven tegelijkertijd aan dat het hen aan tijd ontbreekt om 'op maat onderwijs' voor vrijwel iedere leerling mogelijk te maken. Toch kan het wel. De Impulsklassen bewijzen dit. Dr. Annemieke Mol Lous, lector aan de Hogeschool Leiden en de Thomas More Hogeschool in Rotterdam, legt uit waarom de Impulsklassen zo succesvol zijn.

Tekst:
Frank Stienissen

Fotografie:
Shutterstock (p.10/11)

'Oorspronkelijk komt het idee uit Zweden en Groot-Brittannië, daar heet het family classes', vertelt Mol Lous. 'Het is gebaseerd op het idee dat als je het gezinssysteem betrekt bij de schoolmotivatie en de werkhouding van de leerling, je dan meer succes hebt. Leerlingen die problemen hebben op school, hebben die vaak thuis ook. Het zijn bijvoorbeeld kinderen die heel snel boos worden of die heel erg in zichzelf gekeerd zijn. Door het gezin erbij te betrekken wordt het probleem integraal aangepakt en in een bredere context geplaatst.'

Positieve, oplossingsgerichte aanpak

In Nederland heeft het de naam Impulsklas meegekregen. Met name de positieve, oplossingsgerichte aanpak van de Impulsklassen spreekt Mol Lous aan. 'Sinds 2000 heb je een stroming die positieve psychologie heet. Hierin worden niet de problemen centraal gesteld, maar wordt gekeken naar wat er wel goed gaat. Van daaruit wordt er gewerkt aan een oplossing, waarvan de leerling ook het eigenaarschap draagt (solution focus approach). Zowel in de Verenigde Staten als in Finland zijn hier al heel goede resultaten mee behaald en ook wij hebben met de oplossingsgerichte benadering positieve ervaringen.' (zie kader 1)

In de Impulsklassen komen leerlingen met een verkeerde werkhouding en gedragsproblemen samen met een ouder gedurende 12 weken één dagdeel in de week bij elkaar. De groep bestaat uit maximaal acht leerlingen in de leeftijd van 8 tot en met 12 jaar. Afhankelijk van de grootte van de school kan de Impulsklas binnen één school plaatsvinden, maar ook een bovenschoolse klas met leerlingen van verschillende scholen is mogelijk. Mol Lous: 'Een van de belangrijkste aspecten van de aanpak van de Impulsklassen is dat leerlingen zichzelf doelen stellen, waar ze samen met de ouders en de leerkrachten aan werken. Het zijn kleine doelen, die gemakkelijk te behalen zijn, over met name taakhouding en motivatie. Daar krijgen ze cijfers voor en ze mogen er zelf ook cijfers voor geven. Niet het cijfer is overigens belangrijk, maar de progressie die geboekt is. Is je leerhouding verbeterd? Word je minder snel boos? Laat je je minder snel afleiden?'

Succesjes vieren

In de Impulsklassen maken leerlingen, leerkrachten en ouders alles wat het proces verstoort onderwerp van gesprek. Kinderen leren zo op een positieve manier zich beter te gedragen op school, ouders leren hoe zij hun opvoeding kunnen verbeteren en leerkrachten leren wat werkt bij dit kind en hoe zij dat in het lesgeven kunnen verwerken. Leren van en met elkaar is heel waardevol gebleken, stelt Mol Lous. 'Bij een leerling die sociaal-emotioneel niet goed in z'n vel zit, stagneert het leren. En als dat gedrag dusdanig ernstig is dat zo'n leerling niet te handhaven is in de klas, dan zullen we naar een andere oplossing buiten de school moeten zoeken. Maar vaak kan er wel degelijk iets aan gedaan worden. Vooral als de kleine succesjes gevierd mogen worden en je de klasgenootjes hiervan ook deelgenoot mag maken.'

Dr. Annemieke Mol Lous

Mol Lous benadrukt dat het bij deze aanpak zeer belangrijk is dat de leerling zelf verantwoordelijk is voor zijn handelen. Een positieve houding van de omgeving helpt daarbij. 'Vroeger leerde ik dat negeren en belonen beter werkt dan straffen. Dat geldt nog steeds. Maar hoe je dat dan moest doen, werd ons niet geleerd. En daar proberen we nu meer op te sturen: wat is effectieve feedback?'

Complexe vaardigheden

Uit recent onderzoek¹ dat Mol Lous samen met haar collega's van de Radboud Universiteit en het Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam deed naar competenties van leerkrachten, blijkt dat driekwart van de leerkrachten vindt dat ze over voldoende pedagogische en organisatorische vaardigheden beschikken om leerlingen met speciale onderwijsbehoeften les te geven. Een kwart vindt dat ze onvoldoende zijn uitgerust. Vrijwel alle docenten geven echter aan dat ze eigenlijk te weinig tijd hebben om deze groep goed te begeleiden. Hoewel het grootste deel van de leerkrachten dus vindt dat ze voldoende geëquipeerd is, zien de onderzoekers dat er toch wel degelijk complexe vaardigheden nodig zijn om maatwerk te leveren aan deze groep zorgleerlingen. Zo moeten leerkrachten deze leerlingen niet alleen op een bijzondere manier kunnen motiveren, ze moeten hun ook veel meer verantwoordelijkheid durven geven. Ook blijkt dat een positieve houding een belangrijke rol speelt bij de opvang van leerlingen met

Wat is de Impulsklas?

De Impulsklas is een klas waarin een groepje leerlingen met werkhouding- en gedragsproblemen voor één dagdeel per week naartoe gaat om daar onder gespecialiseerde begeleiding aan de slag te gaan met het gedrag alsmede het reguliere schoolwerk. Het kan gaan om kinderen die veel moeite hebben hun werk af te krijgen, zich onvoldoende aan regels houden in de klas, brutaal zijn, snel boos worden of veel te maken hebben met pestgedrag. De Impulsklas vindt plaats gedurende 12 weken en bestaat uit maximaal 8 leerlingen in de leeftijd van 8 tot en met 12 jaar. Gedurende die weken is ook minimaal één ouder aanwezig. Met de leerlingen wordt gewerkt aan 3 à 4 specifieke persoonlijke doelen die samen met de leerlingen, de ouders en de leerkracht zijn opgesteld. Elke week wordt er zowel in de Impulsklas als in de reguliere klas op zes momenten van de dag een doelenkaart ingevuld waarop de persoonlijke doelen worden bijgehouden. Op deze manier is de vooruitgang inzichtelijk en kunnen leerkracht, leerling en ouders reflecteren op specifieke gebeurtenissen die de scores bepalen. Aan het einde van de Impulsklas krijgen de leerlingen een certificaat.

'In de Impulsklassen maken leerlingen, leerkrachten en ouders alles wat het proces verstoort onderwerp van gesprek.'

‘Hoewel het grootste deel van de leerkrachten dus vindt dat ze voldoende geëquipeerd is, zien de onderzoekers dat er toch wel degelijk complexe vaardigheden nodig zijn om maatwerk te leveren aan deze groep zorgleerlingen.’

specifieke onderwijsbehoeften. Mol Lous: ‘Leraren zijn vrijwel altijd positief en geven vaak complimenten, maar niet altijd op de juiste wijze. Juist bij deze leerlingen moet je feedback geven op het proces en niet op de persoon. Vaak zie je dat de instructies vooral gericht zijn op wat je niet moet doen. Maar kinderen met speciale behoeften hebben geen behoefte aan wat ze niet moeten doen, dat is ze al zo vaak verteld, zij willen juist te horen krijgen wat ze wel moeten doen. Als je steeds maar weer faalervaringen hebt, dan loop je vast. Dit werkt overigens niet alleen bij kinderen, het wordt ook veel toegepast in de verslavingszorg. Wanneer lukt het je nu niet om te drinken? Als je bijvoorbeeld veel te doen hebt. Ook deze mensen moeten weer in kleine stapjes meester worden van hun leven. Die kleine successtapjes zijn heel belangrijk en die moet je koesteren.’

Gesprekstraining

Ook stelt Mol Lous dat ‘echt in gesprek gaan’ een vaardigheid is die niet iedere leerkracht automatische beheerst. ‘Leerkrachten zijn gewend om adviezen te geven. Maar nu moet je het uit de leerling zelf laten komen. Daarbij moet je niet te snel gaan. Als je het op de juiste manier aanpakt, zie je soms heel verrassende oplossingen. Ik hoor van mijn studenten vaak: ‘Goh, wij willen die oplossingsgerichte gesprekstechnieken ook leren, daar worden we tot nu toe niet in getraind.’ Anderen zeggen dat het een softe aanpak is – en dat is het overigens ook – maar het werkt wel. Het is even simpel als effectief. Met heldere en behapbare doelen laten we leerlingen zelf kleine stapjes vooruit zetten.’

De leerlingen die aan de Impulsklassen deelnemen, geven aan dat ze die aanpak ook van hun eigen leerkracht op prijs zouden stellen. ‘Je ziet dat ook die interactie is aan verandering toe is. Bij de Impulsklassen zijn ook de leerkrachten van de reguliere groepen betrokken, maar veel, vooral jonge leerkrachten blijken handelingsverlegen te zijn. Een student gaf een keer een leerling een compliment en vervolgens zat die leerling een half uur te huilen. Toen de student vroeg wat er aan

Groei Impulsklassen

Eind oktober 2013 ging in Leiden in samenwerking met SBO De Vlieger de eerste Impulsklas van Nederland van start. In januari 2014 startte de INOS Impulsklas op KBS Sinte Maerte in Breda. In 2014 waren vier Impulsklassen actief. In 2015 wil de organisatie dit aantal uitbreiden naar ongeveer tien Impulsklassen.

de hand was, zei het meisje: ‘Was het de andere keer dan niet goed?’ Om adequaat om te kunnen gaan met de gevoeligheid van leerlingen moet je over bijzondere en dus complexe vaardigheden beschikken. Sommige leraren hebben dat van nature, anderen moeten het leren. Daar moeten we dus in de opleiding echt veel meer aandacht aan besteden. Bijkomend probleem is dat veel leerkrachten heus wel weten hoe het werkt, maar ‘het systeem’ laat het niet toe. Aan het eind van de week moet iedereen wel de stof afhebben, daar worden ze op afgerekend. Ook daar moeten we in het licht van Passend Onderwijs eens goed naar kijken. Daar is deze groep van zorgleerlingen zeker niet bij gebaat.’

Meer over de Impulsklas: info@impulsorganisatieadvies.nl.

Onderzoek naar effectiviteit Impulsklas

Koen de Jonge deed als masterstudent Onderwijskunde en stagiair vanuit het Lectoraat Passend Onderwijs van de Hogeschool Leiden onderzoek naar de effecten van de Impulsklas. Enkele conclusies:

- Impulsklas is een veelbelovend programma wat betreft het bieden van Passend Onderwijs voor deze groep leerlingen.
- Voor sommige kinderen is de ‘Impuls’ van 12 weken voldoende, anderen moeten een vervolgtraject starten.
- De kortetermijneffecten zijn zeer positief, over de langetermijneffecten valt nog niet veel te zeggen.
- Ouders en leerkrachten waren positief over het programma en de doelenkaart maar doorslaggevend was de rol van de Impulsklasbegeleiders.
- De Impulsklassen zijn toepasbaar en effectief gebleken in zeer verschillende contexten.
- Er is veel waardering voor het oplossingsgericht werken.
- Ouders zijn dankbaar dat ze er zo intensief bij betrokken kunnen worden.

¹Ed Smeets, Guuske Ledoux, Anne Regtvoort, Charles Felix & Annemieke Mol Lous, *Passende competenties voor passend onderwijs. Onderzoek naar competenties in het basisonderwijs. Kohnstamm Instituut, Amsterdam, Hogeschool Leiden, ITS, Radboud Universiteit Nijmegen, 2015.*